

STORTINGET

Innst. 479 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 114 L (2020–2021)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i barnelova (Barnesakkyndig kommi- sjon i foreldretvistsaker)

Til Stortinget

Sammendrag

Barne- og familiedepartementet legger i proposisjonen frem forslag til endringer i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova).

Departementet sendte 4. mai 2020 på høring forslag til endringer i barneloven om bruken av sakkyndige i foreldretvistsaker. Høringsfristen var 31. august 2020. Høringsinstansenes syn på forslagene er gjengitt i proposisjonen.

Departementet foreslår at Barnesakkyndig kommisjon (BSK) skal vurdere kvaliteten på sakkyndigrapporter i foreldretvistsaker før domstolen kan bruke dem som bevis, på samme måte som i barnevernssaker. Dette gjelder både rapporter fra sakkyndige oppnevnt av retten og rapporter bestilt av en part. Formålet er å bedre den etterfølgende kontrollen med, og kvaliteten på, rapportene i enkeltsaker. Dette er i tråd med et forslag i NOU 2017:8 Særdomstoler på nye områder? BSK er en uavhengig kommisjon oppnevnt av departementet som i dag vurderer alle rapporter avgitt av sakkyndige i barnevernssaker.

Videre foreslår departementet at det i forskrift kan gis utfyllende regler om kommisjonens oppgaver, organisering og saksbehandling.

Departementet foreslår at bestemmelser om dette tas inn i barneloven ny § 61 c.

Videre foreslår departementet en ny bestemmelse i barneloven § 61 b om at det i forskrift kan gis utfyllende regler om utformingen av sakkyndiges mandater og rapporter. Formålet er å styrke det formelle rammeverket for sakkyndigarbeidet i foreldretvistsaker for domstolen og på den måten legge til rette for god kvalitet i arbeidet. Et godt og klart formulert mandat er en grunnleggende forutsetning for at den sakkyndige rapporten skal oppfylle sitt formål, som er å gi oppdragsgiver et faglig perspektiv på de spørsmålene en sak reiser. Det er et behov for at det kan stilles klarere og mer forpliktende krav til mandater og rapporter. Mandatet er viktig for å sikre at saken blir belyst i riktig omfang og bredde. Mandatet har også en side til BSKs kvalitetsvurdering av rapporten. Mandatet danner utgangspunktet for at BSK kan vurdere om rapporten besvarer det den skal.

Departementet foreslår en egen bestemmelse om at Barnesakkyndig kommisjon (BSK) gis adgang til å behandle personopplysninger i foreldretvistsaker i barneloven. Denne tas inn som ny § 61 d. Videre foreslår departementet en hjemmel til å fastsette forskrift med utfyllende bestemmelser om kommisjonens behandling av personopplysninger.

Et hovedformål med forslagene i proposisjonen er å bedre kvaliteten på og styrke tilliten til de sakkyndiges arbeid og domstolenes avgjørelser. Samlet sett vil endringene som foreslås styrke rettssikkerheten ved behandlingen av foreldretvistsaker og bidra til riktigere avgjørelser. Endringene som foreslås vil dermed også bidra til å forebygge vold mot barn.

Endringene er egnet til å sikre en praksis som er godt i samsvar med våre menneskerettslige forpliktelser etter Grunnloven og menneskerettighetskonvensjoner. Praksis i Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) viser at når domstolen vurderer om en prosess har vært

forsvarlig, ses det på om avgjørelsen bygger på grundige og faktiske undersøkelser. Så lenge den nasjonale prosessen har vært forsvarlig, er EMD mer tilbakeholden i sin prøving av myndighetenes materielle vurderinger og resultater.

Noen steder i landet kan det være vanskelig å rekruttere og beholde godt kvalifiserte sakkyndige. De forslagene som er tatt videre til høringen og lovproposisjonen er forslag som vil kunne støtte opp om rekrutteringen av og tilgangen på sakkyndige.

Når det gjelder økonomiske og administrative konsekvenser anslo departementet i høringsnotatet at en utvidelse av Barnesakkyndig kommisjon (BSK) vil ha en merutgift på om lag 7 mill. kroner til lønn, drifts- og etableringskostnader. Etter departementets syn vil forslaget om kvalitetssikring av sakkyndigrapporter i foreldretvist ha flere samfunnsøkonomiske gevinster som det er vanskelig å tallfeste.

Når det gjelder spørsmål om partene selv helt eller delvis bør dekke utgiftene gjennom en egenandel, foreslår departementet at staten dekker utgiftene slik som i barnevernssaker, noe som støttes av Barneombudet.

Forslaget om at det kan gis utfyllende regler om utforming av mandater og sakkyndigrapporter i forskrift vil ikke ha nevneverdige økonomiske og administrative konsekvenser.

Departementet vil komme tilbake til bevilgningsendringer i de ordinære budsjettframleggene, før ikrafttredelse.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Marianne Haukland, lederen Kristin Ørmen Johnsen og Tage Pettersen, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal, fra Senterpartiet, Olav Urbø, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, og fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, viser til den debatt som har vært om bruk av sakkyndiges rapporter i foreldretvist, samt til utredningen i NOU 2017:8. Komiteen har merket seg at bruk av slike rapporter, innholdet i dem, bakgrunn og påstander om eventuell bias hos de som utarbeider dem, samt den vekt de tillegges i foreldretvist, har vært omstridt i lengre tid. Selv om noe av kritikken mot dagens praksis har vært tynt fundert, har det samtidig blitt reist legitime spørsmål ved praksis rundt rapportene.

Komiteen merker seg at regjeringen nå legger opp til kvalitetssikring av sakkyndiges mandater og rapporter. Det vil helt klart gi en større legitimitet til bruken av rapportene. Komiteen vil samtidig påpeke at en slik kvalitetssikring i seg selv ikke bør medføre at det i enkeltsaker legges større vekt på rapporter enn det ellers ville ha blitt gjort. Hensikten med å styrke det formelle rammeverket er altså ikke at rapportene skal tillegges større vekt, men at eventuelle kvalitetsmessig svake rapporter skal unngås.

Komiteen merker seg også partenes selvstendige rett til å be om ny, utvidet eller ekstra rapport, i de tilfeller der en part ønsker dette. Komiteen kan ikke se at flere rapporter kan gjøre noe annet enn å styrke partenes rettssikkerhet. Dette gjelder også i de tilfeller der barnet kan og bør sees som egen part, og med eventuell rett til egen advokat.

Komiteen viser til at egenerklæring kan være et tiltak som kan styrke tilliten og kvaliteten ved bruk av sakkyndige, og vil derfor be om at dette skal være en del av det videre arbeidet med ny barnelov.

Komiteen viser til at det er et problem at kvaliteten på sakkyndigrapporter i foreldretvist varierer for mye, og at lav kvalitet ikke alltid blir oppdaget av retten. Komiteen viser videre til at dette er grunnen til at Barnesakkyndig kommisjon, som er et uavhengig organ, bør kvalitetsvurdere sakkyndigrapportene før retten kan bruke dem som bevis. Dette vil styrke rettssikkerheten til både barna og foreldrene. Komiteen viser til at foreldretvist saker for domstolen handler om saker der foreldre er i dyp konflikt om felles barn. Det kan blant annet handle om samvæershindring eller påstander om vold og overgrep. I slike tilfeller er god utredning og rettssikkerhet avgjørende. Komiteen viser til at forslaget vil sørge for at de dårligste sakkyndigrapportene blir luket ut.

Komiteen viser til den alvorlige bekymring som fremkommer i proposisjonen, med referanser til domstolene og Barneombudet som uttrykker bekymring for kvaliteten på sakkyndigrapportene. Det er en bekymring komiteen deler.

Komiteen viser til Stortingets vedtak om å nedsette et ekspertutvalg som skal se på alle deler av rettssikkerheten i barnevernet, og registrerer at sakkyndigordningen er en del av mandatet. Komiteen legger til grunn at resultatet av denne gjennomgangen vil få betydning også for sakkyndigordningen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i barnelova (Barnesakkyndig kommisjon i foreldretvistsaker)

I

I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre skal følgende bestemmelser lyde:

§ 61 b Forskrift om krav til mandat og utgreiing til sakkunnige

Departementet kan gje forskrift om utforminga av mandata til dei sakkunnige og utgreiingane deira.

§ 61 c Barnesakkunnig kommisjon

Barnesakkyndig kommisjon skal vurdere kvaliteten på utgreiingar frå sakkunnige som er oppnemnde av retten etter § 61 første stykket nr. 3 og utgreiingar frå sakkunnige som ein part har engasjert.

Ein sakkunnig som er oppnemnd av retten etter § 61 første stykket nr. 3 skal sende utgreiinga til kommisjonen med kopi til retten. Er den sakkunnige engasjert av ein part, skal parten sende inn utgreiinga på same måten. Kommisjonen skal sende si vurdering til retten og den sakkunnige.

Retten kan berre leggje til grunn ei sakkunnig utgreiing som har vore vurdert av kommisjonen etter denne paragrafen.

Departementet nemner opp medlemmene i kommisjonen og kan gje forskrift om korleis kommisjonen skal vere organisert, kva oppgåver han skal ha, og korleis han skal handsame sakene.

§ 61 d Barnesakkunnig kommisjon kan handsame personopplysningar

Personopplysningsloven gjeld for Barnesakkunnig kommisjon. Kommisjonen kan handsame personopplysningar, medrekna personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10, når det er naudsynt for å utføre oppgåver etter § 61 c eller forskrift i medhald av § 61 c fjerde stykket.

Departementet kan gje forskrift om handsaminga av personopplysningar, mellom anna om føremålet med handsaminga, handsamingsansvar, kva personopplysningar som kan handsamast, kven det kan handsamast personopplysningar om, tiltak som skal verne den opplysningane gjeld, høve til vidarehandsaming, utlevering, registerføring og tilgang til register.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan i forskrift gi nærmere overgangsbestemmelser.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 18. mai 2021

Kristin Ørmen Johnsen

leder

Himanshu Gulati

ordfører

